

Nait te min (Lucas 18:9-14 en Ezechiël 33: 7-16)

Gemeente van Jezus Christus,

In de jaren zeventig, om precies te zijn: het was 1967, was er een heel bekend liedje van de zanger Armand met de pakkende tekst: 'ben ik te min, omdat jouw ouders meer poen hebben dan de mijne'. Een tekst die helemaal past in die tijd. Een tijd die we achter ons hebben gelaten. Maar je kunt je wel afvragen of er echt veel veranderd is. In elk geval is het thema van deze zevende Groningerdienst in de Oude Lutherse afgeleid van de tekst van dat liedje maar dan als positieve uitroep: Nait te min.

Bij de voorbereiding van deze dienst bleek dat er in pakweg dertig jaar enorm veel veranderd is in het cultureel besef ten aanzien van wat wij eerst dialect noemden en nu een streektaal. Zelf weet ik nog heel goed dat ik het Gronings moest afzweren en afleren toen ik naar de

Nait te min (Lucas 18:9-14 en Ezechiël 33: 7-16)

Gemainte van Jezus Christus,

In joaren zestig, in 1967 um persies te weden, was der n hail bekend laidje van zanger Armand mit n tekst dij stiekelde: 'Ben ik te min, omdat jouw ouders meer poen hebben dan de mijne'. n Tekst dij slim goud akkedaaierde mit dij tied. n Tied dij achter ons ligt. Mor kinnen joe òfvroagen of der echt veul veranderd is. In elk geval komt t thema van dizze zeuvende Grunneger Dainst in Olle Lutherse van dat laidje, mor den mit n positieve bosschop: Nait te min.

Bie veurberaaiden van dizze dainst wui dudelk dat der in datteg joar slim veul veranderd is in opvatten over Grunneger taal. Eerst was t 'dialect' en non hevve t over 'streektaal' k Wait nog goud dat ik Grunnegs òfsweren en òfleren mōs dou ik noar

Middelbare school ging. Niet alleen in de klas maar eigenlijk ook daarbuiten werd van je verwacht dat je ABN sprak. Het Gronings werd toch vooral als minderwaardig en ook wel als iets voor de laagste klasse gezien. Typisch iets voor mensen die niet beter konden presteren. Heel duidelijk te min. En als je elders door je accent te veel van je afkomst prijs gaf werd je ook niet voor vol aangezien. Soms denk ik wel eens dat het hele gedoe rondom de aardgaswinning en het dalen van de bodem en het protest daarover door de Groningers en het gedrag van de regering en het Westen ook nog weer onder de noemer van regiodiscriminatie moet worden verstaan. Straks na de zegen hoort u een lied met een niet mis te verstane tekst.

Voor velen kwam de emancipatie van de streektaal dan ook als een opluchting. En ik weet nog goed dat toen hier nog maar een paar jaar geleden de Groningerbijbel werd gepresenteerd er een aantal

Middelboare school göng. Nait allenneg in mor ook boèten klazze wui van joe verwacht dat je ABN proatende. t Grunnegs wui veural as minderwoardeg, as wat veur t gewone volk zain. Armand haar t over 't klootjesvolk'. Dudelk 'te min'.

En as aargens aans lu aan joen tongval heuren können woar je vot kwammen, den wui je nait veur vol aan zain. Wadden je niks in reken. Biezetten denk ik wel ais dat je haile boudel rond eerdgaswinnen en t doalen van boom, stried doartegen en holden van Den Hoag ook nog weer as regiodiskriminoatsie bekieken mouten.

Dommit noa de zegen heur je (hierover) n laid mit n richt en slichte tekst.

Veur veul lu was emancipoasie van streektoal den ook n opluchten. Dou hier nog mor n poar joar leden Grunneger Biebel aanboden wui wadden der

mensen diep ontroerd waren toen ze opeens Gods woord in hun moedertaal hoorden voorlezen. Voor sommigen was dat de verbinding met hun kindertijd, voor anderen was dat een mogelijkheid tot directe communicatie met God en de ander. Meer dan door het Nederlands werden de diepste lagen van hun ziel door die moederstaal aangesproken. En hoezeer we ook in deze diensten voor Groningers in de diaspora de nadruk leggen op het feit dat we hier in dit westen volledig op onze plaats zijn als Groninger, kennelijk is het altijd weer nodig om onze herinnering te verbinden met onze huidige ervaring en dat proberen we hier dan ook te doen. We nemen als Groninger onze plaats in in het hele scala van verschillen dat dit land laat zien en wij zien het als verrijking.

Vanmorgen zijn u twee Bijbelgedeelten voorgelezen, uit Oude en Nieuwe testament en de inhoud, de boodschap van deze twee hebben heel veel met elkaar

verschaaiden mìnskèn dij t gemoud in kloeten luip dou ze inains Gods woord in aigen taal heurden.

Veur sommigen was dat de verbinden mit aigen kindertied. Veur anderen göng der n deure open veur liekoet kommunikoatsie mit God en de ander. Zail wui rakt deur Biebel in moekes taal.

En houe in dizze dainsten veur Grunnegers in verstrooien ook oetdroagen davve hier in t Westen hailendaal op ons stee binnen, t liekt altied weer neudeg um ons herinnern te verbinden mit t levent van dit moment. Dat perbaaierve ja mit dizze dainsten. As Grunnegers neemve in Nederland ons stee in maank n toene van doezend aand're bloumen. Mooi ja aal dij kleuren.

Vanmörn binnen der twai stukken oet Biebel veurlezen. Oet Olle en oet Nije testament. En inhold, bosschop van dizze twai stukken

te maken.

De lezing uit Ezechiël laat eigenlijk zien hoe wij mensen met goed en kwaad kunnen omgaan en wat dat voor ons mens-zijn betekent. Een beetje populair gezegd, God laat het over goeden en kwaden regenen. En de goeden overkomen niet alleen maar goede dingen maar ook slechte en de slechte hebben soms enorm veel mazzel. Waarom dat allemaal is, of er een bedoeling achter zit?

Misschien moeten we wel zeggen dat onze levensloop volstrekt niet logisch verloopt, dat onze verwachtingen van ons zelf en van God vaak niet uitkomen. Of zo nu en dan wel en op een ander moment juist niet. Is er dan geen lijn in het menselijk leven behalve die van de geboorte naar de dood? Is wat ons mensen treft aan geluk of ongeluk dan volledig willekeurig en roepen we daarom waarom?

Ik las laatst in een artikel dat de waarom-vraag ons eigenlijk nooit verder helpt, of meestal zelfs

hebben veel te doen met nlander.

Tekst oet Ezechiël let zain houve mit goud en kwoad umgoan kinnen en wat dat veur ons betaikent.

Wat populair kìn man zeggen: God let t regen over minne en goie lu. En lesten overkomt nait allaint goie dingen mor ook slechte en de minnen hebben biezetten gloepend veul gelok.

Hou komt dat? Zit der n beduilen achter?

Mouve nait zeggen dat ons levent haildaal nait logisch verloopt. Dat verwachtens over ons zulf en over God voak nait oetkommen. Of biezetten wel en aander keer juust nait. Zit der den gain liene in t levent, behalve dij van ìn-tied-noar-oèt-tied-kommen?

Is wat ons mìnsen overkomt aan haail en onhaail den haildaal touvaal en roupve doarum: woarum?

Ik las lest in n artikel dat woarumvroage ons aingst nooit

vooral de put in. Omdat we voor een mysterie staan en niet weten welke en of er logica in de gebeurtenissen aan ons zit. Veel beter is te vragen: waartoe dit alles. Wat kan de bedoeling voor mij zijn, waar kan het me leiden? Op welk spoor komen mijn gedachten uit, wat is de richting waarin ik mijn verantwoordelijkheid neem. De verantwoordelijkheid voor mijn eigen leven en ook voor onze maatschappij. Ik ben in elk geval volgens Ezechiël niet gerechtigd om anderen de maat te nemen. Als iemand zich vooral in zijn streektaal uitdrukt, wie zijn wij dan dat we daarop zouden neerkijken? En ook moet je jezelf niet naar beneden halen. Weet één ding: Ik ben nait te min.

[ ] Dit is trouwens de profeet Ezechiël zoals hij door Michelangelo op het plafond van de Sixtijnse kapel in Rome is geschilderd. Een plek waar de paus gekozen wordt en waar het besef van goed en kwaad en van verantwoordelijkheid bij uitstek

wieder helpt, of mainsttied allerdeegs pudde in.

Bie waaromvroage stroekelt n mìn's over de onbegriepelijke en onlogische loop van t levent. t Is veul beter um te vroagen: woartou dit alles? Wat kìn beduilen weden, woar kìn mie dit bringen? In welke richten neem ik mien verantwoord.

Verantwoorn veur mien aigen levent en ook veur onze moatschappij.

Volgens Ezechiël heb ik nait het recht um anderen de moat te nemen.

As aine benoam in zien streektoal proat, wel binve den davve doar op dele kieken?

Mouten joe zulm ja ook nait dele hoalen. Joe zulm nait weggooien. Wait ain ding: Ik bìn nait te min.

[ ] Dit is de profeet Ezechiël zoas e deur Michelangelo op plafond van Sixtijnse kapel in Rome schilderd is.

n Stee woar de paus kozen wordt en woar t besef van goud en kwoad en van verantwoordelikhaid biezunder

aan de orde is.

Als we dat nu eens zetten naast dat verhaaltje dat Jezus vertelt ter leringe en de vermaak van hen die menen dat zij zelf heel wat beter zijn dan anderen. Een treffend verhaal dat ook schilders en beeldhouwers heeft geïnspireerd. En in onze taal zelfs tot een standaarduitdrukking heeft geleid. Als je toegevoegd krijgt: jij farizeeër, dan is dat geen compliment voor je kennis maar wijst het je op je hoogmoed.

Het gaat om twee mensen. [ ] Dit zijn de twee afgebeeld op een eeuwenoude mozaïekvoorstelling. Twee mensen die elkaar wat economische positie betreft niet veel toegeven, een Schriftgeleerde uit de groep Farizeeërs en een belastingambtenaar, een tollenaar, iemand die tol moet heffen. De laatste was vooral niet populair onder Joodse landgenoten. Trouwens wie van ons is blij met de belastingdienst. Nee, dan kon de Schriftgeleerde

speult.

Asve dat non ais vergelieken mit t verhoaltje dat Jezus vertelt veur 'lering en vermoak' van lu dij mainen dat zai beter binnen den anderen. n Verhoal dat joe rakt en dat ook schilders en beeldhouwers inspireerd het. In Nederlandse taal hevve der allerdeegs n oetdrukken aan te danken: 'Doe farizeeër'. As aine dat tegen die zegt, is dat gain compliment veur dien lozegheid mor zegt e: hest n krulle in steert.

t Gaait um twij man. [ ] Hier òfbeeld op n hail olle mozaïekveurstellen. Twij man dij t baaident goud veurnander hadden. Zai hadden spek in wieme zeg mor. n Schriftgeleerde, dij bie Farizeeërs heurde, en n tollenaar, aine dij belasten innen mös.

Tollenaar was nait slim populair under Jeudse landgenoten. Boetendes, wel van ons is wies mit belastendainst?

toch op meer krediet rekenen bij het Joodse publiek. Beide mannen gaan bidden in de tempel. De farizeeër heeft het niet moeilijk met zijn gebed. O Heer wat ben ik blij dat ik niet ben als de andere mensen. Dieven, oplichters en hoerenlopers zijn het allemaal. En ook die tollenaar daar, wat ben ik blij dat ik niet ben zoals hij. En dan volgt nog even zijn eigen royale inzet, zijn vastenpatroon, zijn financiële bijdrage. Wat een goede man, vind hij zelf. Het is merkwaardig dat deze Schriftgeleerde zijn eigen schrift niet kent. In Spreuken 16:5 staat: De Heer verafschuwt hooghartige mensen, zij worden hoe dan ook gestraft. In het rijtje van de doodzonden scoort de superbia, de hoogmoed of de trots, heel hoog. [ ] Hoe dat er uit ziet, kunt u op deze prent uit 1579 aanschouwen: een mooie vrouw die in de spiegel kijkt. Ze ziet alleen zichzelf, de ander bestaat niet.

Dan valt het licht op de tweede

Nee, den kon Schriftgeleerde toch meer op krediet rekenen bij t Jeudse publiek. Baaide mannen gongen bidden in tempel. Farizeeër het nait stoer mit zien gebed: 'O Here wat bin ik bliede dat ik nait zo bin as dij andere minsen. t Binnen ja apmoal daiven, schobberds, slaiven en schoemerds. En ook dij tollenaar doar, jong wat bin ik bliede dat ik nait zo bin as hai'.

En zo gaat t nog even wieder: dat e mor laifst twij maal in weke vast en altied slim rejoal geld gef as t buultje langs komt. 'Wat bin ik n goie man' vonne zulm. t Is biezunder dat dizze Schriftgeleerde zien aigen Schrift nait kint. In Spreuken 16: 5 staat: 'De Heer het n gruwelke hekel aan grootsk volk, dij zellen heur straf zekerwoar nait ontgoan'.

In t riegje van doodzunden staat 'superbia', grootseghaid, boven aan. [ ] Hou dat er oetzug kin je op dit plaatje bekijken: n nuvere vraauw dij in spaigel kikt. Zai zug allenneg zukzulm, de aander bestaat nait.

man, de tollenaar. Hij blijft schuchter achteraf staan, durft zijn blik niet hemelwaarts op te slaan en weet alleen maar uit te brengen: Heer wees mij zondaar genadig. Hij roept: Kyrië-eleison. [ ] op deze middeleeuwse prent zie je links de Schriftgeleerde trots en rechtop voor het altaar staan en vooraan een de deemoedige belastingambtenaar. Rechts bij het verlaten van de tempel loopt de farizeeër met hoge borst weg en de tollenaar volgt deemoedig met de armen gekruist op zijn borst.

Jezus geeft, volgens de evangelist, meteen zijn oordeel en commentaar. Deze laatste deed in de ogen van God het goede en hij ging gerechtvaardigd naar huis terug. Deze man was nait te min veur God. D'aander wel. En als een betekenisvol refrein volgt: Wie zichzelf verhoogt zal vernederd worden en wie zichzelf vernedert zal verhoogd worden

Een van de mooiste schilderijen van deze gebeurtenis is dit [ ] schilderij uit de Lutherse kerk van

Den vaalt t löcht op twijde man, de tollenaar. Hai blif op achtergrond, duurt nait umhoog te kieken en kìn allenneg mor zeggen: 'Heer, wees mie zundoar genoadeg'. Hij ropt: Kyrië-eleison [ ] op dizze taiken oet Middeleeuwen zai je links Schriftgeleerde grootsk en liek veur altoar stoan en veuraan beschaaiden de belostenambtenaar. Rechts bie t verloaten van tempel lopt farizeeër, Veendammer wind, mit hoge borst weg en tollenaar volgt deemoudeg mit aarms over borst kruust.

Jezus gef, zo zegt de evangelist, onmiddellijk zien mainen en komtoar. Tollenaar dee in ogen van God t goie en hij gong rechtveerdigd noar hoes. Dizze man was veur God nait te min. d'Aander wel. En as veulzeggend refrein: 'Wel zokzulm noar veuren dringt, zel achteroetzet worden. Mor wel of zokzulm achteròf holdt dij zel noar veuren hoald worden'.

Leiden geschilderd door Barent Fabritius in 1661, thans in het Rijksmuseum. Het is opgebouwd uit drie taferelen, het is een drieluik. In het midden zie je ons verhaal tot leven gebracht. In het midden de zich op de borst slaande schriftgeleerde, de farizeeër en rechts de belastinginner, de tollenaar. En dan links en rechts het resultaat. Hier interpreteert de schilder Fabritius het oordeel van Jezus en geeft dat oordeel vorm in zijn schildering. Links verlaat de farizeeër de tempel met boven zich de spreekwoordelijke duivel en rechts sluipt de belastingambtenaar weg maar het een engel boven zich. Zowel de duivel als de engel dragen met zich mee in een soort banier de tekst in het latijn: wie zich zelf verhoogt zal vernederd worden en wie zichzelf vernedert zal verhoogd worden.

Dit is een verhaal gemeente dat zijn geldigheid nog niet verloren heeft. Nog altijd vinden sommigen zich mijlenver boven

Ain van mooiste verbeeldens van dizze gebeurtenis is dit [ ] schilderij oet Lutherse kerke van Leiden, schilderd deur Barent Fabritius in 1661. Schilderij is non in t Rieksmuseum. t Is opbaauwd oet drij taferelen, drij loeken.

In t midden zai je ons verhoal oetbeeld. Rechts de tollenaar en in t midden farizeeër dij umhoog kikt of t zoepenbrij regent en rechts de tollenaar. En den links en rechts t resultaat.

Hier gef schilder zien oetleg van t oordail van Jezus.

Links verlet farizeeër tempel mit boven zok de spreekwoordelijke duvel en rechts slopt tollenaar vot mor dij het n engel boven zok. Duvel en engel droagen baaident n vlage mit tekst in letien:

Wel zokzulm noar veuren dringt, zel achteroetzet worden. Mor wel of zokzulm achteròf holdt dij zel noar veuren hoald worden.

Dit verhoal gemainte het zien geldeghaid nog nait verloren. Nog

anderen verheven. En soms weten ze dat zo heftig over het voetlicht te brengen dat je het zelf bijna gaat geloven: ik ben ook te min, denk je dan. Maar niets is minder waar. Laat dat vandaag onze boodschap zijn.

Misschien hebben wij als Groningers wel eens te lang te laag over onze streektaal gedacht en het ons aangetrokken. Daarom is de emancipatie van die taal een goede zaak al hoeven we ons niet in nostalgie te buiten gaan. Op een goede manier trots zijn op je afkomst en op je traditie zit openheid naar anderen toe nooit in de weg. Wie zichzelf ten diepste accepteert kan dat ook met een ander. En we kunnen gerust voor Groningers ook andere groepen invullen die al evenzeer onder de druk van de hoogmoed hebben geleden. Bij voorbeeld vrouwen, lange tijd tweederangs burgers, anders geaarden, homo's en lesbo's, uitgeprocedeerden, asielzoekers en vul maar verder in.

altied binnen der steernkiekers, lu dij zuk kilometers verheven vuilen boven anderen. En biezetten kommen ze doar zo heftig mit veur n dag dat je t zulm sikkom leuven: ik bin ja ook te min, dink je den. Mor bosschop vandoage is: t is nait woar.

Meugelk hevve as Grunnegers wel ais te leeg over ons streektoal docht. Doarom is emancipoasie van dij toal n goud ding, ook al mouve nait overdrieven mit nostalgie.

Op n goie menaaier tröts weden op joen ofkomst en traditie zit openhaid noar anderen nooit in de weg. Dij zokzulm aanveerdt kìn ook n ander aanveerden.

En wie kinnen veur Grunnegers aandere groepen invullen dij ook ja altied klaain moakt binnen. Vraauwen bievubbeld, dij wadden ja ook hail laank twijderangs burgers. Mor ook lu mit n andere geoardhaid, homo's en lesbo's, asielzuikers en lu zunder papieren. En goa zo mor wieder.

Daarom ben ik blij dat onze gemeente, die dit jaar haar 425 jarig bestaan viert, dat ook doet in de wetenschap dat er altijd mensen van andere origine, taal, land en geaardheid zijn opgenomen in ons midden en hun plaats hebben gevonden. In de afgelopen decennia waren dat de Surinaamse lutheranen, nu zijn het onder anderen mensen uit Moslimlanden. Ons deelnemen in het Wereldhuis in deze stad staat ook in dit teken van acceptatie en plaats verschaffen. Niets om je over op de borst te slaan, wel iets om je verantwoordelijk voor te voelen. Dat is de werkelijk inhoud van onze slagzin: We binnen Nait te min. Wij zijn in Gods naam op elkaar aangewezen. Amen

Doarom bin k bliede dat ons gemainte, dij dit joar heur vaaierhonderdvieventwinteg joareg bestoan viert, dat ook dut. Dit in waitenschap dat er altied lu van n andere ofkomst, toal, laand en geoardhaid in ons midden opnomen binnen en heur stee vonden hebben. In joaren 70 en 90 wadden dat Surinoamse lutheroanen en non binnen t bievubbeld lu oet Moslimlanden. Davve mitdoun in t Wereldhoes in dizze stad staait ook in dit taiken van aanveerden en n stee geven. Doar huivve onszulm nait veur op borst hougén, t gait ja um verantwoorden.

Dat is de echte inhold van ons thema: Wie binnen Nait te min. Wie binnen in Gods noam op nander aanweezen. Amen.